

Xalq şairi Bəxtiyar Mahmud oğlu Vahabzadə 16 avqust 1925-ci ildə Azərbaycanın qədim mədəniyyət mərkəzlərindən biri olan Şəki şəhərində anadan olmuşdur. Şəkinin zəngin ədəbi mühiti ve tarixi irsi gənc Bəxtiyarın estetik duyumunun formalşamasında müüm rol oynamışdır. İlk təhsilini elə bu şəhərdə almış, orta təhsilini Bakıda başa vurmuşdur. Əla qiyamətlərlə orta məktəbi bitiren B.Vahabzadə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (BDU) Filologiya fakültəsinə daxil olmuşdur. Bu da onun ədəbi və elmi istiqamətdə geləcək inkişafına zəmin yaratmışdır. Bəxtiyar Vahabzadənin ilk şeiri 1944-cü ildə nəşr olunmuşdur. O vaxtdan etibarən şeirləri, elmi və ictimai-siyasi məqalələri müntəzəm olaraq dövri matbuatda çap edilmişdir. Gənc olmasına baxmayaraq, 1945-ci ildə Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının üzvü seçilmiş onun ədəbi sahədə sürətli tanılmışdır.

1947-ci ildə filologiya fakültəsini uğurla başa vuran B.Vahabzadə 1951-ci ildən həmin fakültədə müəllimlik fəaliyyətinə başlamışdır. Bəxtiyar Vahabzadə əldi sahədə əhəmiyyətli uğurlar qazanmışdır. O, "Səməd Vurğunun lirikası" mövzusunda namizədlilik, "Səməd Vurğunun sənətkarlıq yolu" mövzusunda isə doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmiş və 1964-cü ildə Elmlər doktoru adına layiq görülmüşdür. B.Vahabzadə həmçinin Türk dünyasının tarixi və mədəni irsi ilə bağlı araştırmalar aparmaq məqsədilə dəfələrlə Türkiyəyə səfər etmişdir. Səfərlər nəticəsində onun ədəbi və mədəni əlaqələri genişlənmiş, Türkiyədə də tanınmışdır. O, Türkiyəni öz vətəni qədər sevmiş, bu sevgi həm yazılarında, həm də ictimai fəaliyyətdə öz eksesini tapmışdır. Türkiyənin tanınmış yazıçı və alimləri onun haqqında çoxsaylı məqalələr yazmış və nəşr etdirmişlər. Bəxtiyar Vahabzadə poeziyasında həm klassik, həm də müasir Azərbaycan şeirinin bütün əsas xüsusiyyətlərinə birləşdirərək özünəməxsus üslub yaratmışdır. Onun əsərlərində vətən, milli kimlik və azadlıq mövzuları dərin mənalarda ifadə olunmuşdur. Həm əruz, həm də sərbəst vezndən istifadə edən şair əsasən heca vəzninə üstünlük vermişdir.

Bəxtiyar Vahabzadənin elmi və ictimai fəaliyyətində tarix və mədəniyyətə hörmət, ana dilinin təmizliyinin qorunması əsas istiqamətlərdənədir. O, həm müəllim, həm ictimai xadim, həm də vətəndaş kimi Azərbaycan dilini və milli mədəni irsi təbliğ edən, qoruyan, zənginləşdirən nüfuzlu şəxsiyyət idi. Bəxtiyar Vahabzadə müasir Azərbaycan ədəbi dilinin inkişafına xüsusi xidmət göstərmişdir. Şairin əsərlərində vətəndaş mövqeyi aydın görünür. Ustada görə hər bir şair vətən sevgisinin təmsilçisi olmalıdır. Onun fikrincə, şair milli mədəniyyəti, vətən sevgisini, ana, qardaş və övlad məhəbbətini ən gözəl və mənəvi şəkildə, qeyri-adı duyularla ifadə etməli, haqq və həqiqət yoluñda mübarizə aparmalıdır. Xalqın özündərində, milli ruhun oyanmasında və bədii-fəlsəfi fikir tariximizin inkişafında Bəxtiyar Vahabzadənin xidmətləri əvəzsizdir. Onun əsərləri vətəndaşlıq narahatlığı ilə yazılmış və xalqın mövqeyini müdafiə edən nümuneler kimi diqqət çəkir. Bəxtiyar Vahabzadə ictimai-siyasi və mənəvi məsələlərdə də sözünü açıq ifadə etməkdən çəkinməyərək, ən yüksək kurslərdə belə xalqın haqqını qorumağa çalışmışdır. Şair ruslaşmış, yad dəyer və adətləre, dəblərə düşkün bəzi zümrələri şeirlərində qınamışdır. Şair təqlidciliyi şəxsiyyətsizlik sayıb. Ona verilən bir sual: "Mənim türk gənclərinə, eyni zamanda Azərbaycan gəncliyine sözüm budur: kökdən, soydan ayrılmayın!.. Türk gəncləri Qərbə çox meyilliidir. Halbuki, türklerin Qərbə bəzi texniki məlumatlar xaricində alacaqları bir şey yoxdur...".

Şairin əsərlərində sözün gücü ilə həyat felsefəsi, insan və cəmiyyət problemləri aydın və məzmunlu şəkildə ifadə olunur. B.Vahabzadə belə deyirdi:

"Yaşamaq yanmaqdır, yanasan gərək,
Həyatın mənası yalnız ondadır.

Şəm əgər yanırsa, yaşamır demək,

Onun yaşamağı yanmağındadır!"

Bəxtiyar Vahabzadənin ilk kitabı "Mənim dostlarım" lirik şeirlərində faşizmə qarşı mübarizədə qalib gəlmiş xalqımızın duyu və düşüncələri poetik şəkildə eks olunmuşdur. Onun lirik şeirləri, poemaları və mənzum pyesləri dövrün sosial-siyasi problemlərini fəlsəfi və bədii şəkildə təqdim edir. Bir çox pyesləri Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrında tamaşa yoxulmuş və geniş tamaşaçı auditoriyasına çatdırılmışdır. Şair yalnız yaradıcılıqla kifayətlənməyib, həm də tənqidçi və ədəbiyyatşunas kimi fəaliyyət göstərmişdir. 1958-ci ildə yazdığı "Gülüstan" poeması ilə iki imperiya arasında bölünmüş Azərbaycanın faciəsini işıqlandıraraq xalqın azadlıq və müstəqillik uğrunda mübarizəsinə poetik dilde eks etdirmişdir. Bu əsər B.Vahabzadəyə qarşı repressiyalara sebeb olmuş, 1962-ci ildə "millətçi" damgası ilə Azərbaycan Dövlət Universitetindən uzaqlaşdırılmış, yalnız iki il sonra işinə bərpa olunmuşdur. Uzun illər Azərbaycan Dövlət Universitetində Müasir Azərbaycan Ədəbiyyatı kafedrasının professoru olub. Şairin yaradıcılığında sovet rejimində milli varlığı tapdanmış və hər cür məhrumiyyətlərə məruz qalmış xalqın dərđləri müxtəlif bədii üsullarla ifadə olunmuşdur. Onun iri həcmli poema və pyeslə-

rində hadisələr tarixi kontekstdə milli şurun və azadlıq arzularının səsi kimi təqdim edilir. Sovet diktaturasını ifşa edən əsərləri isə Sovet İttifaqı dağıldıqdan sonra "Sandıqdan səsler" adı altında nəşr edilmişdir. O, xalqı oyatmaq məqsədilə əsərlərini milli mövzuların en güclü və dərin mənaları ilə zənginləşdirmiştir.

Bəxtiyar Vahabzadənin elmi-bədii irsi son dərəcə zəngindir. O, 70-dən artıq şeir kitabının, 2 monoqrafiyanın, 11 elmi-publisistik kitabın və yüzlərlə məqalənin müəllifi dir. Eyni zamanda, tarixi və müasir möv-

poetik dil vasitəsilə canlandırır.

Bəxtiyar Vahabzadənin dram əsərləri Azərbaycan tarixinin müüm hadisələrini canlandırmaqla yanaşı, genç nəslin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyəsində böyük rol oynamışdır. Onun pyesləri xarici ölkə teatrlarında uğurla tamaşa yoxulmuş və müəllife geniş şöhrət qazandırmışdır. Azərbaycan Akademik Dövlət Dram Teatrinin səhnəsində onun "Vicdan", "İkinci səs", "Yağışdan sonra", "Yollara iz düşür", "Fəryad", "Hara gedir bu dünya?", "Özümüzü

Tarixin, milli şurun poetik tərənnümü

zuları əhatə edən 20-dən artıq iri həcmli poema yazılmışdır. Bu əsərlər şairin yaradıcılıq diapazonunun genişliyini, həmçinin milli şur, azadlıq və sosial ədalət kimi mövzulara sadıqlığını nümayiş etdirir. Şairin şeir kitabları, dramları və publisistik yazıları ingilis, fransız, alman, fars, türk, polyak, ispan, macar və keçmiş sovet xalqlarının dillərinə tərcümə edilmişdir.

Şairin əsərlərində azərbaycanlıq həm də mənəvi dəyərlərin, milli kimliyin və vətənpərvərliyin ifadəsi kimi təqdim olunur. Bəxtiyar Vahabzadənin məşhur misraları "Bayraq mənliyimdir, bayraq kimliyim, Bayraq - öz yurduma öz hakimliyim" misraları xalqın şurundan milli qurur və müstəqillik ideyəsini simvolizə edir. Burada bayraq fərdi və milli kimliyin, tarixi və gələcəklə bağlı duyuların birləşdiyi poetik obraz kimi təqdim olunur. Azərbaycanlıq ideyasi, ümumtürk mənşəli milli-mənəvi məfkurə şairin əsərlərinin mərkəzində dayanır və onun poeziyasında mənəvi və tarixi rol oynayır.

"Azərbaycan, adın oddur,

özün - işıq, sözün - işıq.

Biz də sənin bu müqəddəs torpağından boy atmışıq,

Sənsən bizim bu dünyada

məsləkizim, amalımız,

Yolumuza işıq saçın ulduzumuz, hilalımız".

Burada şair milli mənsubiyətin, tarixi yaddaşın və gələcəyə ümidi sintezini yaradır. Azərbaycan xalqının keçmişdən gələcəyə uzanan mədəni və mənəvi yolunu

kəsən qılinc", "Cəzasız günah" və "Dar ağacı" kimi pyesləri tamaşa yoxulmuşdur. Şairin dramaturgiyası tarixi və müasir mövzuları əhatə edən 20-dən artıq iri həcmli poemanın möhtəşəm poetik təzahürüdür. Həmin əsərlər Azərbaycan poeziyasında vətəndaşlıq ruhunun güclənməsində, milli şurun formalşamasında və bədii-estetik imkanların genişlənməsində müstəsna rol oynamışdır. Bəxtiyar Vahabzadənin yaradıcılığı həm milli kimlik, həm də vətənpərvərlik mövzularını yeni poetik səviyyədə təqdim edərək ədəbiyyatın ictimai-siyasi funksiyasını gücləndirmiştir.

Şairin ədəbi-elmli və ictimai fəaliyyəti dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. O, 1974-cü ildə Əməkdar incəsənat xadimi, 1975-ci ildə respublika, 1984-cü ildə isə SSRİ Dövlət Mükafatlarına layiq görülmüşdür. 1985-ci ildə ona Azərbaycan Xalq şairi fəxi adı verilmiş, 1995-ci ildə milli azadlıq mübarizəsindəki xüsusi xidmətlərinə görə "İstiqlal" ordeni ilə təltif olunmuşdur. Bununla yanaşı, şair bir sıra digər orden və medallara da layiq görülmüşdür. Bəxtiyar Vahabzadə həm görkəmli şair, həm dramaturq, həm də ədəbiyyatşunas kimi tanınmış, Azərbaycan və SSRİ Dövlət mükafatlarının laureati, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, filologiya elmləri doktoru və professor olmuşdur. O, həmçinin Prezidentin fərdi təqəüdçüsü statusuna sahib idi. Görkəmli ədib 2009-cu il fevralın 13-də ömrünün 84-cü ilində dənəsini dəyişmişdir. 2015-ci ilin 16 avqustunda Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin 90 illik yubileyi münasibətilə Heydər Əliyev Sarayında tentənəli tədbir keçirilmişdir. 2020-ci ilin 16 avqustunda da Bəxtiyar Vahabzadənin 95 illik yubileyi münasibətilə müxtəlif tədbirlər keçirilmişdir. Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən təşkil olunan tədbirlər çərçivəsində şairin əsərləri və həyatına həsr olunmuş sərgiler təşkil edilmişdir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev 21 fevral 2025-ci il tarixində "Bəxtiyar Vahabzadənin 100 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında" Sərəncam imzalayıb. Ölək Prezidentinin Sərəncamına uyğun olaraq paytaxtda və bölgələrdə Xalq şairinin yubileyinə həsr edilmiş silsilə tədbirlər keçirilir.

Nəzrin ELDARQIZI,
"Respublika".